

28. WARTOŚĆ RELIGII. CZŁOWIEK – ISTOTA RELIGIJNA

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Człowiek jest istotą religijną. Zawsze będzie dążył do czegoś, co go przekracza, będzie poszukiwał Boga. W dzisiejszych nowoczesnych czasach szczególnie widać, jak bardzo człowiekowi potrzeby jest Bóg. Żadna rzecz, technologia, nauka nie jest w stanie wypełnić tej fundamentalnej potrzeby w człowieku. Gdy jej zabraknie, człowiek traci sens swojego istnienia, a rozwój staje się niemożliwy.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój duchowy

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Poznanie siebie jako istoty religijnej

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Rozwój religijności

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Pragnienie transcendencji w człowieku.
- Historia religii na świecie.
- Wartości uniwersalne łączące różne wyznania i religie.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Człowiek jest istotą religijną.
- Zgodność rozumu poznającego z wyznawaną wiarą.
- Konieczność i obowiązek rozwijania religijności.

→ ZASADY

- Wyznaję wiarę duchowo i w sposób publiczny.
- Zasady religii staram się wprowadzać w życie.
- Rozmawiam o wartościach wynikających z religii.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Wątpliwości i wyostrzony krytycyzm religijny młodego człowieka nie musi świadczyć o negacji wartości wiary.
- Rodzina jest miejscem wychowania religijnego i praktykowania wiary.
- Jestem odpowiedzialny za rozwój religijny w mojej rodzinie.

→ ZASADY

- Podejmuję dialog z dzieckiem w sytuacji jego buntu religijnego.
- Rozwijam moją religijność, by być przykładem dla dzieci.
- Znam zasady mojej wiary, pogłębiam swoją wiedzę na ten temat.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Religia i wiara odgrywają zasadniczą i podstawową rolę wychowawczą.
- Uczestnictwo we wspólnocie zakłada pluralizm poglądów religijnych i prawo do własnych przekonań religijnych.
- Formacja szkolna nie może godzić w zasady religijnego wychowania ucznia.

→ ZASADY

- Rozmawiam z wychowankami na temat wartości wyznawanej wiary.
- Dbam o to, aby żaden z uczniów nie był dyskryminowany z powodu swoich poglądów religijnych.
- Integruję uczniów wokół wspólnych wartości religijnych.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

W miarę możliwości organizujemy wycieczki do świątyń różnych wyznań chrześcijańskich i innych religii obecnych w naszej okolicy. Wcześniej uczniowie przygotowują krótkie referaty na temat zasad wiary i specyfiki danej religii czy wyznania chrześcijańskiego innej denominacji niż katolicka.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczniowie akceptują wartości różnych wiar i religii. Potrafią rozmawiać o nich z otwartością, analizują swoje życie w świetle zasad wiary. Zaangażowanie religijne przejawia się w pogłębianiu wiedzy religijnej i w publicznym wyznawaniu wiary. Wiara nie jest jedynie sprawą prywatną. Uczniowie rozumieją, że w każdej religii jest jakiś element prawdy, a także to, że człowiek jest istotą religijną, zawsze i w każdej sytuacji poszukującą Bytu transcendentnego.

1.10. ZAGROŻENIA

Istnieje zagrożenie indyferentyzmu religijnego, braku wiedzy o własnej religii, niechęć do uczestniczenia w praktykach religijnych. Wiarę traktuje się jedynie jako część kultury opartej na zwyczaju, nieistotnej w życiu człowieka. Oddziela się życie wewnętrzne od sfery społecznej. Zanika kult i osobowa relacja z Bogiem jako wyraz osobistej wiary. To samo może dotyczyć uczniów innego wyznania lub religii. Młody człowiek nie odczuwa potrzeby religijności, pragnienia bliskości z Bogiem, kontaktu z nim.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

KATEDRA

” Acheiropieta – oto, czym jest Katedra. Naturalny artefakt sakralny. Kiedyś tak nacieki wapienne formowały się na ścianach kamiennych – w piety; kiedyś to w przydrożnych formacjach skalnych widzieli ludzie sylwetki świętych, twarze Jezusa i Marii na szybach, w przebarwieniach fabrycznych, w płatach smogu. Relikwie natury; sztuka cudowna spod niczyjej ręki. Teraz mamy żywokryst. Acheiropietos oznacza rzecz nie wykonaną ludzkimi rękami. Pozbawiony autora przedmiot o oczywistej teleologii. Bo kto mi poda nazwisko twórcy Katedry? Kto mi wskaże architekta, z którego zamysłu powstała ta porażająca wyobraźnię kompozycja kształtów? Komu złożyć hołd? Programiści żywokrystu wiedzieli jedynie, czym Katedra ma n i e być: zakreślili warunki brzegowe. Katedra jako taka nie istniała w ich myślach. Kto zatem jest autorem tego dzieła sztuki? Izmiraidy? Przypadek? Bóg? Nikt? Teoria chaosu?

↑ J. Dukaj, *Katedra*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2020, s. 87.

KOMENTARZ

Fragment powieści science fiction *Katedra* Jacka Dukaja opisuje fenomen katedry – tytułowej budowli. Katedra jest dla wszystkich czymś tajemniczym i niezrozumiałym. Powstała z żywokrystu – sztucznej tkanki, będącej produktem programistów, która miała tworzyć zaplanowane przez człowieka budowle. Jednakże w tym przypadku coś wymknęło się ludzkiemu intelektowi – żywokryst, zupełnie niespodziewanie, zaczął tworzyć fantastyczne kształty sakralne, układające się w katedrę. Ludzki intelekt nie zdołał przewidzieć, że tkanka będzie dążyła do sacrum, do jakiejś tajemnicy, której człowiek nie mógł pojąć.

III. NAUCZANIE

3.1. NAUCZANIE FILOZOFICZNE

W filozofii wiele miejsca poświęca się refleksji nad religią i religijnością: czym jest religijność i jakie są jej racjonalne podstawy, jak można uzasadnić jej twierdzenia, jaką rolę pełni w kulturze i w życiu pojedynczego człowieka. Na to ważne filozoficzne pytanie na przestrzeni dziejów myśli ludzkiej udzielano

przeróżnych, nieraz skrajnych odpowiedzi. Według klasycznej filozofii religii występowanie faktów religijnych indywidualnych i społecznych, takich jak wierzenia religijne, akty kultu, modlitwy, ofiary itp. wskazują na zachodzenie relacji pomiędzy ich podmiotem a przedmiotem – człowiekiem i Bogiem. Zatem istotą bytowania religijnego jest bytowanie relacyjne. Człowiek religijny pojmuje siebie jako pozostającego w zależności od Istoty wyższej, transcendentnej, którą traktuje jako przyczynę oraz ostateczny cel i sens własnego istnienia. Ludzka transcendencja ujawnia się i realizuje w relacji do najwyższego Transcendensu, Boga.

3.2. NAUCZANIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Pojęcie religijności stanowi jeden z ważniejszych przedmiotów rozważań pedagogiki. Przemiany religijności we współczesnym świecie powinny być uwzględniane w budowaniu koncepcji pedagogicznych, jak również w praktycznym wychowaniu. Podmioty edukacyjne muszą być wrażliwe na nowe zjawiska religijne i kościelne, na zmieniające się nieustannie nowe uwarunkowania społeczno-kulturowe. W procesie wychowawczym konieczna jest współpraca między pedagogiką i teologią, religiologią i katechetyką. Te aspekty wiary mają zasadniczy wpływ na rozwój osobowości człowieka. Czymś absurdalnym byłoby oderwanie ich od siebie, gdyż wiara zakłada istnienie pewnego rodzaju pedagogiki, pozwalającej rozwinąć się człowiekowi i dojrzewać ku pełnej osobowości oraz relacji z Bogiem.

3.3. NAUCZANIE PSYCHOLOGICZNE

Problem ontologicznej realności Boga przekracza granice teoriopoznawcze psychologii. Jednocześnie jednak wielu psychologów uznaje religijność za istotną cechę osobowości człowieka, przejawiającą się w jego potrzebach, postawach i w obrazie Boga, jaki posiada. Współcześnie niewielu już psychologów podziela opinię Freuda, jakoby religijność była cechą nerwicową, przejawem patologii. Uznanie zyskuje raczej stanowisko, że odrzucanie religijności i duchowości, zaprzeczanie swoim potrzebom w tej sferze czy zaniedbanie ich jest przeszkodą do pełnego zdrowia psychicznego i rozwoju osobowości. Religijność nie jest wyłącznie produktem wychowania, ale elementarną potrzebą i fundamentem jakości życia psychicznego. Badania nad czynnikami skuteczności psychoterapii dowodzą, że osoby pielęgnujące wiarę religijną i otwarte na duchowość szybciej pokonują problemy, z którymi się zmagają i osiągają wyższy poziom integracji psychicznej niż osoby uważające się za niewierzące i niepraktykujące. Tak więc psychologia, która chce

traktować człowieka całościowo, nie może przejść obojętnie wobec fenomenu jego religijności.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Człowiek jest nazywany *homo religiosus*, to oznacza, że jest istotą religijną. Istota ludzka zawsze będzie dążyła do czegoś, co ją przekracza, transcenduje, zawsze będzie szukała Boga. Nie jest prawdą, że tylko pierwotni ludzie, ze względu na swoją niewiedzę i prymitywne myślenie, potrzebowali istoty, którą nazwali Bogiem. Także w dzisiejszych czasach – nowoczesnych, bardzo skomplikowanych, przy ogromnym rozwoju technologii i nauki, widać jak bardzo człowiekowi potrzeby jest Absolut. Żadna technologia nie jest w stanie wypełnić tej fundamentalnej potrzeby w człowieku. Gdy jej zabraknie, człowiek traci sens swojego istnienia, a rozwój ludzi nie jest możliwy.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Człowiek, który chce zrozumieć siebie do końca – nie wedle jakichś tylko do-
rażnych, częściowych, czasem powierzchownych, a nawet pozornych kryteriów
i miar swojej własnej istoty – musi ze swoim niepokojem, niepewnością, a także
słabością i grzesznością, ze swoim życiem i śmiercią, przybliżyć się do Chry-
stusa. Musi niejako w Niego wejść z sobą samym, musi sobie „przyswoić”, za-
symilować całą rzeczywistość Wcielenia i Odkupienia, aby siebie odnaleźć. Jeśli
dokona się w człowieku ów dogłębny proces, wówczas owocuje on nie tylko
uwielbieniem Boga, ale także głębokim zdumieniem nad sobą samym.

↑ RH 10.

” Światło wiary ma bowiem szczególny charakter, ponieważ jest zdolne oświetlić
całe życie człowieka. Żeby zaś światło było tak potężne, nie może pochodzić od
nas samych, musi pochodzić z bardziej pierwotnego źródła, musi ostatecznie
pochodzić od Boga. Wiara rodzi się w spotkaniu z Bogiem żywym, który nas
wzywa i ukazuje nam swoją miłość, miłość nas uprzedzającą, na której możemy
się oprzeć, by trwać niezłomnie i budować życie. Przemienieni przez tę miłość,
otrzymujemy nowe oczy, doświadczamy, że jest w niej zawarta wielka obietnica
pełni i kierujemy spojrzenie w przyszłość. Wiara, którą przyjmujemy od Boga
jako dar nadprzyrodzony, jawi się jako światło na drodze, wskazujące kiero-
nek naszej wędrówki w czasie. Z jednej strony pochodzi ona z przeszłości, jest
światłem pamięci o Założycielu, o życiu Jezusa, gdzie objawiła się Jego w pełni

wiarygodna miłość, zdolna zwyciężyć śmierć. Lecz jednocześnie, ze względu na to, że Chrystus zmartwychwstał i przeprowadza nas poza próg śmierci, wiara jest światłem bijącym z przyszłości, które otwiera przed nami wielkie horyzonty i kieruje nas poza nasze odosobnione „ja” ku szerokiej komunii. Rozumiemy więc, że wiara nie mieszka w mroku; jest ona światłem dla naszych ciemności.

↑ LF 4.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

*O Panie, nasz Boże,
jak przedziwne Twe imię po wszytkiej ziemi!
Tyś swój majestat wyniósł nad niebiosą.
Sprawiłeś, że [nawet] usta dzieci i niemowląt oddają Ci chwałę,
na przekór Twym przeciwnikom,
aby poskromić nieprzyjaciela i wroga.
Gdy patrzę na Twe niebo, dzieło Twych palców,
księżyc i gwiazdy, któreś Ty utwierdził:
czym jest człowiek, że o nim pamiętasz,
i czym – syn człowieczy, że się nim zajmujesz?
Uczyniłeś go niewiele mniejszym od istot niebieskich,
chwałą i czcią go uwieńczyłeś.*

*Obdarzyłeś go władzą nad dziełami rąk Twoich;
złożyłeś wszystko pod jego stopy:
owce i bydło wszelakie,
a nadto i polne stada,
ptactwo podniebne oraz ryby morskie,
wszystko, co szlaki mórz przemierza.
O Panie, nasz Panie,
jak przedziwne Twe imię po wszystkiej ziemi!*

↑ Ps 8,2-10.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

W ciągu historii, aż do naszych czasów, ludzie w rozmaity sposób wyrażali swoje poszukiwanie Boga przez wierzenia i akty religijne (modlitwy, ofiary, kultury, medytacje itd.). Mimo niejednoznaczności, jaką one mogą w sobie zawierać, te formy wyrazu są tak powszechne, że człowiek może być nazwany istotą religijną. On z jednego [człowieka] wyprowadził cały rodzaj ludzki, aby zamieszkiwał całą powierzchnię ziemi. Określił właściwe czasy i granice ich zamieszkania, aby szukali Boga, czy nie znajdą Go niejako po omacku. Bo w rzeczywistości jest On niedaleko od każdego z nas. Bo w Nim żyjemy, poruszamy się i jesteśmy (Dz 17,26-28).

↑ KKK 28.

V. LITERATURA

Adamski F., *Człowiek – istota religijna i rodzinna. Analizy socjologiczne*, Wydawnictwo Petrus, Kraków 2013.

Dukaj J., *Katedra*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2020.

Franciszek, *Encyklika Lumen fidei*, Wydawnictwo św. Stanisława BM, Kraków 2013.

Homo religiosus a psychologia, red. A. Pankalla, wyd. Kunke Poligrafia, Poznań 2015.

Jan Paweł II, *Encyklika Redemptor hominis*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. S. Małyśiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 1996, s. 1-53.

Krasiński J., *Homo religiosus. Podmiotowo-personalistyczne ujęcie fenomenu religijnego*, Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz 2002.

Krzemiński K., Beszterda R., Pilarz K. i in., *Człowiek – istota religijna. Religijność w ujęciu teologicznym*, t. 1, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2014.

Krzemiński K., Beszterda R., Pilarz K. i in., *Człowiek – istota religijna. Religijność w ujęciu etnologicznym*, t. 2, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2014.

Krzemiński K., Beszterda R., Pilarz K. i in., *Człowiek – istota religijna. Religijność w ujęciu humanistycznym*, t. 3, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2014.

Odasso G., *Biblia i religie. Biblijne perspektywy teologii religii*, tłum. S. Obirek, Wydawnictwo WAM, Kraków 2005.

Zimnica-Kuzioła E., *Polski homo religiosus. Doświadczenie religijne w relacjach potocznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013.

